

بیانات در دیدار مداحان / ۱۳۴۹/۱۰/۱۷

این است که چند موضوع را در هر برهه‌ای از زمان در نظر بگیرید و در خلال اشعاری که به مناسبت مدح یا مصیبت و یا نصیحت برای مردم می‌خوانید، این مطلب را هم در جامعه بپراکنید. امتیازات بر گوینده‌ی نثر این است که شما برای تفهیم و القای مطلب، از دو هنر هنر شعر و هنر خوانندگی استفاده می‌کنید. این، چیز مهمی است. البته خوانندگی در مقام مدح هم هنر خاصی است. معنایش هم فقط صدای خوب نیست. این هنر را باید یاد گرفت. الحمد لله در جلسه‌ی امروز و در جلسات سالهای پیش و نیز به مناسبت‌های دیگر، کسانی که نشانه‌ی استادی یا پختگی در کار، از حرکات و حرف زدن و شروع و ختم و دست تکان دادن و نگاه کردنشان پیداست، من زیاد دیده‌ام. این، یک هنر است. این هنر بایستی آموخته بشود و کامل گردد و افزایش پیدا کند. مردم زبان شعر را بهتر می‌خواهند، اما مثل زبان نثر نمی‌فهمند؛ بخصوص اگر شعر، شعر بالایی باشد. شما باید این را بفهمانید. فهماندنش با این نیست که آدم با صدای خوب بخواند. خیلی‌ها شعر را با صدای خوب می‌خوانند؛ ولی مستمع هم نمی‌فهمد که چه گفت! شما باید بفهمانید. این فهماندن، همان هنر مداحی است. شعر را همراه با هنر خواندن که البته غالباً با صدای خوب هم همراه است برای تفهیم عرضه کنید. اگر با صدای خوب هم همراه نباشد، همان کیفیت خواندن، جبران صدای خوب را می‌کند. گاهی ممکن است از خیلی از خوش‌صداها هم بهتر و جاقفاده‌تر و شیرین‌تر تلقی بشود. از این باید برای پراکندن بهترین معارف اسلامی در باب اهل بیت و غیر آن استفاده کنید.

مردم محبتی دارند که بایستی بر اثر خواندن و گفتن شما، عمیق و ریشه‌دار و تند و آتشین و برفروخته بشود. در دعاها و زیارت‌های ما، تعبیرات عاشقانه و خیلی خوبی هست که حقایقی را نشان می‌دهد؛ این‌ها را محور باید قرار داد. آنچه را که مثلاً شیخ و ابن طاووس و مفید و دیگر بزرگان در کتابهایشان گفته‌اند، این‌ها را بایستی محور قرار داد. بعد آن‌ها را در یک آرایه‌ی هنری، به شکل زیبا و شایسته‌ی بیان کرد. حالا در آن شکل بیان، هرکسی سلیقه‌ی دارد؛ آن ایراد ندارد. نقش شما، نقش بسیار مهمی است. من اصرار دارم که این نکته را برای برادران عزیز مداح چه آن‌هایی که به صورت حرفه‌ای مداح هستند، چه آن کسانی که گاهی در کنار کارهایشان این کار را انجام می‌دهند تکرار بکنم که این نقش، نقش بسیار مهم و حایز اهمیت و حساسی است؛ این را کم نگیرید. نکته‌ی سوم، هنر تفهیم است. هر آهنگ و آوازی به درد شما نمی‌خورد. آهنگ و آواز خاصی به درد شما می‌خورد؛ آن هم با شیوه‌ی بیان خاص مداحی. اگر کار مهم نبود، من در بیان این جزئیات معطل نمی‌شدم؛ اما کار خیلی مهم است. اگر این کار، خوب انجام بگیرد که بحمد الله ما در طول سالهای متمادی، بسیاری از برادران را دیده‌ایم که این کار را خوب هم انجام می‌دادند و می‌دهند نقش فوق‌العاده موثر و والایی در پیشرفت فکری و اعتقادی و اسلامی جامعه‌ی ما خواهد داشت.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان / ۱۳۷۰/۱۰/۰۵

چرا این حرف‌ها را به شما گفتم؟ چون شما مداحید و باید بروید این حرف‌ها را در مدح‌ها تا در مجالس فاطمه‌ی زهرا (س) به مردم بگویید؛ و الا شماها که معلوم است وضعیتان چه طوری است. این‌ها را در باره‌ی فاطمه‌ی زهرا (سلام‌الله‌علیها) بگویید. با آن ذوق و هنر و صدای خوش و لحن مطلوب و کیفیت جذاب خوانندگی خودتان، کاری کنید که دل‌های ما مستمعان به این حقایق نزدیک شود. اگر فرض کنیم که ما ابیاتی در مقامات معنوی فاطمه‌ی زهرا (سلام‌الله‌علیها) بخوانیم که مستمع ما چیزی هم از آن نفهمد و سر در نیاورد، معلوم نیست که او را به فاطمه‌ی زهرا نزدیک کند. لازم است ما روز به روز به این خانواده نزدیک‌تر بشویم. ملت ما از این طریق خواهد توانست به رسالت خود عمل کند. این ملت این‌طوری می‌تواند آن پیام بزرگ را به دنیا برساند.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان / ۱۳۷۷/۰۷/۱۹

مداحی و ستایشگری خاندان پیغمبر که طبعاً ذکر مصائب را هم به همراه دارد شغل خیلی مهم و بزرگی است. البته ما بارها در طول سالهای گذشته در چنین جلساتی مطالبی را در این زمینه عرض نموده و با زبان‌های گوناگون به هنر مداحی اظهار اخلاص و ارادت کرده‌ایم. در کار مداحی شما چند چشمه‌ی هنری وجود دارد؛ شعرتان هنر است؛ صدایان هنر است؛ آهنگی که انتخاب می‌کنید، هنر است؛ اشارات و کارهایی که انجام می‌دهید، هنر است. عنصر دوم، عنصر تعقل است؛ چون منطق، استدلال، حرف حساب، حرف درست و حرف خوب در لابلای این شعرها فراوان وجود دارد و می‌تواند ذهنها را قانع کند. البته منطق، شکل‌های مختلفی دارد. گاهی برهانی است، گاهی خطابی است، گاهی شعری است؛ مقصود این است که بتواند این پیام را به اعماق ذهن مخاطب برساند و او را قانع کند. خصوصیت سوم این است که شما حامل پیام دینی محسوب می‌شوید؛ یعنی سمت معنوی و روحانی دارید. در دنیا خوانندگان خوب زیاد هستند و ممکن است شعرهای خوبی هم بخوانند؛ اما آن‌ها از موضع مداح حرف نمی‌زنند؛ ولی شما از موضع مداح اهل بیت و از موضع معنوی و روحانی حرف می‌زنید. البته خصوصیات دیگری هم وجود دارد، اما این سه خصوصیت در کنار هم مهم‌تر است. من می‌خواهم عرض کنم که از این سه خصوصیت می‌شود خیلی خوب استفاده کرد؛ می‌شود استفاده نکرد؛ می‌شود بد استفاده کرد. البته خوب استفاده کردن هم طیفی از انواع استفاده را در ذیل خودش دارد. عزیزان من!

سعی کنید از این سه خصوصیت ممتازی که الحمد لله خدای متعال به شما عنایت کرده، به بهترین وجهی استفاده کنید. شعر شما باید خوب، محکم، قوی، خوش‌مضمون و قانع‌کننده باشد. گاهی قصیده‌ای که شما می‌خوانید، به اندازه‌ی چند منبر یک منبری خوش‌بیان تاثیر می‌گذارد. گاهی یک بیت شعر بجا به قدر یک کتاب قیمت دارد. این‌ها آسان و مجانی به دست نمی‌آید. انسان باید زحمت بکشد، کار و تلاش کند، شعر خوب را بیابد، آن را حفظ کند و بخواند. البته امروز خوشبختانه معمول شده که شعر را از رو بخوانند. به نظر ما اشکالی هم ندارد؛ اما قدیمی‌ها عیب می‌دانستند که از رو بخوانند. البته اگر مداحان شعر را حفظ کنند، یک هنر اضافه هم خواهند داشت؛ اما اگر حفظ نکنند، اشکالی ندارد. مهم این است که شعر، خوب، متین، قوی و خوش‌مضمون باشد. معیار شعر خوب و خوش‌مضمون چیست؟ مضمون خوب کدام است؟ غلط کدام است؟ درست کدام است؟ این‌ها بحث‌های مفصلی است که در جای خود باید روشن شود؛ اما به‌رحال خوب استفاده کردن، شق صحیح است، و الا استفاده نکردن یا خدای نکرده بد استفاده کردن، شقوق نادرست آن است.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان / ۱۳۸۰/۰۴/۱۸

مداحی رایج در بین ما، یک حرفه‌ی دوجانبه است؛ فقط آوازخوانی و شعرخوانی نیست؛ ترکیب هنرمندانه‌ای از این دو مقوله است. البته من نمی‌دانم این شیوه از چه زمانی باب شده؛ از زمان صفویه است، از قبل از اوست، از بعد از اوست. به‌رحال امروز در جامعه‌ی ما رواج دارد. صدای خوش، آهنگ مناسب و شعر، سه رکن کار است. خود این شعر هم دو بخش دارد: یک بخش لفظی، یک بخش مضمون. اگر چهار پایه‌ی اصلی مداحی - یعنی صدای خوش، آهنگ درست، لفظ خوب و مضمون حقیقی متناسب با نیاز- کامل باشد، بهترین وسیله‌ی تبیین است و تأثیرش از منبر و درس فقهی‌ای که ما می‌گوییم بیشتر است. صوت و آهنگ به وسیله‌ی خود آقایان مداحان تأمین می‌شود؛ اما لفظ و معنا باید به وسیله‌ی شاعر تأمین شود. بعضی از الفاظ، زیبا و پرطمطراقند؛ اما حاصلی ندارند و چیزی از آن‌ها دست مستمع را نمی‌گیرد. بعضی از معانی، خوب و بلندند؛ اما با الفاظ رسایی بیان نمی‌شوند. این‌ها همه می‌شود عیب. کسی که مداحی می‌کند، باید خودش را در روی منبر ببیند و مستمعان را کسانی مشاهده کند که می‌خواهند از او چیزی بیاموزند. با این نیت و انگیزه پشت تریبون یا منبر مداحی قرار گیرد. صدای بعضی از آقایان مداحان خوب است، ولی با خواندن آن‌ها انسان چیزی یاد نمی‌گیرد؛ اما بعضی نه؛ وقتی شعر می‌خوانند، معرفتی را به ما می‌آموزند. آنچه که می‌آموزیم، بهترینش آن چیزی است که ما به آن نیاز داریم. گاهی کلمات مدح‌آمیزی از ائمه علیهم‌السلام پشت سر هم می‌آوریم که نه درست مستمع به عمق این کلمات می‌رسد، نه با فهمیدن آن کلمات چیزی بر معرفت او اضافه می‌شود. این‌ها ارزش چندانی ندارد. اما گاهی مداحی که شعر می‌خواند، درس فاطمه‌ی زهرا سلام‌الله‌علیها، درس امیر المومنین و درس امام حسین علیهما‌السلام را به ما منتقل می‌کند؛ در نتیجه راه ما روشن می‌شود. این بسیار ارزش دارد.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان / ۱۳۸۲/۰۵/۱۷

در باره مقامات صدیقه طاهره (سلام‌الله‌علیها) زبان و گفتار ما یاری بیان ندارد؛ نمی‌شود توصیف کرد؛ وصف او از حد این قالبهای معمولی بیانی ما بالاتر است؛ اما با زبان هنر تا حدودی می‌شود ذهنها را نزدیک برد؛ اینکه بنده روی مداحی و شعر و سرودهای اسلامی تکیه می‌کنم، به همین خاطر است. با بال و پره‌ن می‌شود مقداری ذهن را نزدیک کرد، ولی به حقیقت آنها در مقام توصیف نمی‌شود رسید. البته کسانی که دلها و عملشان را پاک کنند، جسم و جان خودشان را تطهیر کنند، تقوا و پرهیزگاری و پاکدامنی را پیشه‌ی خودشان کنند و خودشان را تربیت کنند و مقداری از این آلودگی‌بی که بنده و امثال بنده دچارش هستیم، خودشان را بیرون بیاورند، چشم‌هایشان می‌تواند ببیند؛ اما باز آنها هم نمی‌توانند توصیف کنند، لیکن دل‌های پاک و چشم دل‌بینای آنها می‌تواند انوار قدسیه‌ی اهل بیت و از جمله صدیقه کبری (سلام‌الله‌علیها) را تا حدودی از نزدیک ببیند و مقامات آنها را درک کند.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان / ۱۳۸۲/۰۵/۰۵

یکوقت یکی از برادران مداح می‌گفت ما اگر از شعرهای خوب و شعرای بزرگ شعری انتخاب کنیم، مردم نمی‌فهمند؛ بنابراین مجبوریم از این شعرها استفاده کنیم. اینطوری نیست؛ من این را قبول ندارم. وقتی با زبان شعر با مردم حرف بزنی، هرچه شعر پیچیده هم باشد، وقتی مداح با هنر مداحی خود توانست این را کلمه کلمه به مردم الفا و مخاطبه کند، در دل مردم اثر می‌گذارد. ما غزلیات زیادی داریم. شما به دیوان صائب نگاه کنید. من یکوقت چند بیت از این اشعار را تصادفی انتخاب کردم و به بعضی از برادرهای مداح گفتم روی اینها کار کنید. دیوان صائب غزل‌های بسیار خوب و مفیدی دارد که در دلها اثر می‌گذارد. دیگران هم از این‌گونه اشعار دارند. بعضی از شعرا- که امروز هم بحمد الله در شعرها آمده بود- در باره‌ی عبادت و خضوع و جهاد و تضرع و انفاق و جهاد ائمه (علیهم‌السلام) بیانات خیلی خوب و زیبایی داشتند. شعر را از لحاظ هنری، سطح خوب انتخاب کنید؛ چون اثرگذار است. شعر خوب و شعر هنری، همان خاصیت عمومی هنر را دارد. خاصیت عمومی هنر این است که بدون اینکه خود گوینده حتی در خیلی از موارد توجه داشته باشد و غالبا بدون اینکه مستمع توجه داشته باشد، اثر می‌گذارد. تاثیر شعر، نقاشی، بقیه‌ی انواع هنر، صدای خوش و آهنگ‌های خوب- که اینها همه هنر است- روی ذهن مخاطب، من حیث لا یشعر به وجود می‌آید؛ یعنی بدون اینکه مخاطب متوجه باشد، آن اثر را در او می‌بخشد؛ این بهترین نوع اثرگذاری است. شما ببینید خدای متعال برای بیان عالی‌ترین معارف، فصیح‌ترین بیان را انتخاب کرد؛ یعنی قرآن. می‌شد خدای متعال مثل حرفهای معمولی، قرآن و معارف اسلامی را با بیان معمولی بگوید؛ اما نه، خدا این را در قالب فصیح‌ترین و زیباترین بیان هنری ریخته، که خود قرآن هم می‌گوید نمی‌توانید مثل لفظ و ساخت هنری آن را بیاورید؛ معنایش که معلوم است.

به خطبه‌های نهج البلاغه نگاه کنید؛ آیت زیبایی است. امیر المومنین می‌شد معمولی حرف بزند؛ اما نه، از بیان هنری استفاده می‌کند؛ «و بعد فحنن امرا الکلام». خود این بزرگوارها گفته‌اند که ما امیران سخنییم. واقعا هم امیر سخن بوده‌اند. امیر سخن، یعنی بیان را به بهترین و شیواترین وجه انتخاب کنید؛ شعر خوب، شاعر خوب- که الحمد لله کم هم نداریم- مفاهیم خوب.

نکته‌ی آخر هم آهنگ است. من شنیده‌ام در مواردی از آهنگ‌های نامناسب استفاده می‌شود. مثلا فلان خواننده‌ی طاغوتی یا غیر طاغوتی شعر عشقی چرندی را با آهنگی خوانده؛ حالا ما بیاییم در مجلس امام حسین و برای عشاق امام حسین، آیات والای معرفت را در این آهنگ بریزیم و بنا کنیم آن را خواندن؛ این خیلی بد است. خودتان آهنگ بسازید. این همه ذوق و این همه هنر وجود دارد. یقینا در جمع علاقه‌مندان به این جریان کسانی هستند که می‌توانند آهنگ‌های خوب مخصوص مداحی بسازند؛ آهنگ عزا، آهنگ شادی.

بیانات در دیدار مداحان اهل بیت(ع) به مناسبت میلاد حضرت فاطمه‌ی زهرا(س) / ۱۳۸۶/۰۲/۱۲

ما در قدیم از زبان موسیقیدانهای معروف شنیده بودیم که میگفتند موسیقی اصیل ایرانی را نوحه‌خوان و شبیه‌خوانها حفظ کرده‌اند؛ موافق خوان، مخالف‌خوان، علی‌اکبرخوان، قاسم‌خوان. هر کدام یک دستگاهی را به اینها میدادند که باید در آن دستگاه بخوانند. این موجب شد که موسیقی نانوخته‌ی ایرانی - که نه نت داشت، نه نوشته داشت و نه چیز دیگری داشت - بتواند برسد به دست کسانی که اینها را با نت و شیوه‌های جدید بتوانند ثبت و ضبط کنند. حالا جوان امروز، چه خواننده‌ی رادیو و تلویزیون - که متاسفانه آنجا از این جهت وضع خوبی هم ندارد - چه خواننده‌ی جلسه‌ی مداحی، ناگهان بیاید آهنگهای اروپایی را - آن هم به شکل غلط و نابلد بنا کند خواندن؛ سبک‌هایی که فرض کنید حالا فلان خواننده‌ی غربی یا مقلد عرب آن غربی یکوقتی خوانده، ما این را از او یاد بگیریم و بنا کنیم خواندن؛ که قبل از انقلاب هم متاسفانه همین کارها را کردند. موسیقی اصیل ایرانی را که میتوانست نوع حلال هم داشته باشد - البته همان موسیقی اصیل، یک نوعش هم حرام است؛ فرقی بین ایرانی و غیر ایرانی نیست - همان را هم ضایع کردند. البته بعد از انقلاب بهتر شد؛ اما حالا مثلا مداح یا خواننده‌ی ما باید در رادیو و تلویزیون به تقلید - آن هم غلط - آهنگ غربی یا آهنگ مجالس لهورا در مجلس ایمان و در مجلس معنویت تکرار کند، این درست نیست؛ این غلط است. نوآوری، درست؛ اما نه این‌جور. این مربوط به آهنگ است. البته صدای خوب را میتوان با آهنگ بد خراب کرد؛ صدای متوسط را میتوان با آهنگ خوب آرایش داد. خود آهنگ یک مسئله است.

برویم سراغ شعر، کلام. داستان مفصلی اینجاست. اولاً لفظ شعر، لفظ خوب باشد؛ همه شعر خوب را نمیشناسند. هر شعری که یک آدم ناوارد تصور کرد این خوب است، دلیل بر این نیست که آن خوب است. شعر را بایستی آدم شعرشناس تصدیق کند که خوب است. فایده‌ی شعر خوب چیست؟ فایده‌اش این است که بدون اینکه من و شما ملتفت شویم، تاثیرگذاری‌اش در مخاطب بیشتر است؛ هنر، این است دیگر. یک هنر عالی، ولو مخاطب آن هنر تشخیص ندهد که این عالی است، اما تاثیر او در نفس آن مخاطب، تاثیر عمیقتری خواهد بود از یک هنر سطحی مبتذل بازاری؛ فایده‌اش این است. لفظ، باید لفظ قوی، خوب، زیبا؛ مضامین، مضامین جذاب، جالب، تازه، غیرتکراری و مطلب - که عمده این است - آموزنده باشد.

غیر از لفظ و غیر از مضمون‌سازی لفظی، مقوله‌ای هست به نام مقوله‌ی مطلب. یعنی آنچه شما دارید بیان میکنید، باید آموزنده باشد. فرض کنید یک واعظی برود بالای منبر و از اول تا آخر منبر حرف‌هایی بزند که یک ذره بر معرفت مردم، بر بصیرت مردم درباره‌ی آن موضوع اضافه نشود. خوب، این وقت خودش و دیگران را تلف کرده. مداح هم همین‌جور است. شعری شما بخوانید؛ ولو لفظ هم لفظ خوبی باشد، راجع به حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) هم باشد، اما چیزهایی باشد که مستمع هیچ استفاده‌ی از او نمیتواند بکند؛ نه معرفتش نسبت به آن بزرگوار بیشتر میشود، نه از مقامات توحیدی او چیزی میفهمد، نه از مجاهدت او چیزی میفهمد، نه از رفتار و سبیه‌ی آن بزرگوار که درس است - چون معصوم است و هر حرکت او برای بشر درس است؛ سرمشق است - چیزی میفهمد، اشکال خواهد داشت.

پس کارتان سخت است عزیزان! کار شما بر خلاف اینکه بعضیها خیال میکنند چهار کلمه حفظ کنیم و یک صدای بازی هم داشته باشیم، بس است؛ نه، کار، خیلی سخت است. کار، هنرمندانه، موثر، هدایتگر و جهت‌بخش باشد.

بیانات در دیدار مداحان اهل بیت (علیهم‌السلام) / ۱۳۸۷/۰۲/۰۲

حقا عرصه‌ی محبت اهل بیت عرصه‌ی شایسته‌ای برای هنرنمایی است و در میان این مجموعه‌ی نور، محبت فاطمه‌ی زهرا (سلام‌الله‌علیها). جای ابراز هنر، ابراز ذوق و ظرافت طبع حقا و انصافا همین‌جاست. فاطمه‌ی زهرا (سلام‌الله‌علیها) کلمه‌ی الله برمضمون و مانند یک دریای ژرف و عمیق است. هرچه فکر انسان، ذوق انسان، طبع ظریف صاحبان طبع در این زمینه کنکاش بیشتری کند، تدبیر و تامل بیشتری کند، گوهرهای بیشتری به دست خواهد آورد. البته توصیه‌ی همیشگی ما این است که ژرف‌پیمانی در این آقایانوس نور و معنویت به کمک احادیث اهل بیت باشد. همانطوری که در یکی از اشعار که آقایان خواندند، این مضمون بود، که معرفت این خاندان هم در اختیار خود این خاندان است؛ از آنها فرابگیریم. آنها را معرفت خودشان قرار بدهیم. تامل کنیم، دقت کنیم تا به صورت عمیق و ژرفی این

کلمات و این معانی را بفهمیم. شعرای عزیز ما، مداحان و ستایشگران اهل بیت (علیهم‌السلام) که این افتخار را دارند که به کلمات و به روایات اهل بیت مراجعه کنند، تأمل کنند، تدبیر کنند، از اهل بصیرت و معرفت برای زرف‌یابی کمک بگیرند، آن وقت ذوق، طبع لطیف، دقت نظر و کنکاش، صوت خوب و حنجره‌ی توانا را در خدمت این‌ها قرار دهند. این یکی از بهترین و شریفترین کارهاست.

در باره‌ی مداحی اهل بیت و ستایشگری این انوار مقدسه و طیبه، بنده در طول این سالیان متماد که این جلسه‌ی شریف و عزیز و مغتنم در اینجا تشکیل می‌شود، صحبت‌های زیادی کرده‌ام که تکرار آن صحبت‌ها را لازم نمی‌دانم، لیکن همین قدر عرض کنم که هرچه ما جلو می‌رویم، نقش ارتباط‌گیری با هنر بیشتر آشکار می‌شود؛ ارتباط گرفتن با ذهن و دل مخاطبان خود، مردم خود، با کمک ابزار بسیار کارآمد هنر. امروز آن کسانی که پیامی برای مردم دارند؛ چه پیام رحمانی، چه پیام شیطانی- فرق نمی‌کند- بهترین وسیله‌ای که در اختیار می‌گیرند، وسیله‌ی هنر است. لذا شما می‌بینید به کمک هنر، امروز در دنیا باطل‌ترین حرف‌ها را در ذهن یک مجموعه‌ی عظیمی از مردم به صورت حق جلوه می‌دهند که بدون هنر امکان نداشت، اما با هنر و به کمک ابزار هنر این کار را می‌کنند. همین سینما، هنر است؛ همین تلویزیون، هنر است؛ انواع و اقسام شیوه‌های هنری را به کار می‌گیرند برای اینکه بتوانند یک پیام باطل را به شکل حق به ذهن‌ها منتقل کنند. بنابراین هنر این‌قدر اهمیت پیدا کرده است. منتها ما مسلمانان و بخصوص ما شیعیان، امتیازی داریم که دیگر ملیت‌ها و ادیان این امتیاز را به قدر ما ندارند و آن عبارت است از اجتماعات دینی که به شکل روبه‌رو، چهره به چهره، نفس به نفس تشکیل می‌شود که این را در جاهای دیگر دنیا و در ادیان دیگر کمتر می‌شود پیدا کرد. هست؛ نه به این قوت، نه به این وسعت، نه به این تأثیرگذاری و محتواهای رافی. فرض بفرمائید برای کسانی که با زبان قرآن آشنا هستند، آیات کریمه‌ی قرآن با صوت خوشی روبه‌رو تلاوت شود. این تأثیرش تأثیر بسیار بالایی است. ماجرای مدح‌خوانی و ستایشگری مداحان ما از این باب است؛ استخدام هنر برای انتقال مفاهیم والا و باارزش که تا اعماق جان مخاطب نفوذ کند. این یک وسیله است، این یک ابزار بسیار باارزش است. ابزار است، اما آن‌قدر این ابزار وزن پیدا می‌کند که گاهی به قدر خود محتوا اهمیت پیدا می‌کند؛ چون اگر نباشد، محتوا قابل انتقال به دل‌ها نیست. مداحی شما از این قبیل است. هرچه هنرمندانه‌تر باشد، از ابزار هنر، از صوت خوش، حنجره‌ی خوب برخوردار باشد، بهتر است و هرچه محتوا- آنچه که می‌خوانیم- آموزنده‌تر باشد، برای مخاطب قابل فهم‌تر باشد، درس‌آموزتر باشد، از جهت مدیریت فکری مخاطبان تازه‌تر و باطراوت‌تر باشد، ارزشش بیشتر است. البته با توجه به همان مطلبی که اول عرض کردیم، یعنی در چهارچوب تعالیم و معارف اهل بیت. لذا بازی کردن با مسئله‌ی مداحی سراوار نیست. مداحی را به صورت یک کار صرفاً سطحی، شکلی، ظاهری در آوردن، آن را عباره اخراج تقلید از یک کار مبتذل غربی قرار دادن، هیچ جائز نیست. این را توجه بکنند، بخصوص جوانان که توی این صراط وارد می‌شوند. هیچ اشکالی ندارد که از شعر یا زبان مردم استفاده شود، لیکن با مضمون درست، با مضمون صحیح. اگر چنانچه مداح و خواننده ما و ستایشگر اهل بیت (علیهم‌السلام) از کسانی که خودشان غرق در حیرت و بدبختی‌اند- وادی هنری غرب، بخصوص هنر موسیقی‌شان که به ابتذال کشانده شده- و در وادی حیرت و سردرگمی شیطانی و نه حیرت رحمانی هستند، این کار شریف و پاکیزه و مقدس را الگوگیری کرد، این کار ناسزاوار است؛ کار ناشایستی است.

بیانات در دیدار مداحان اهل بیت (علیهم‌السلام) / ۱۳۸۷/۰۲/۰۲

وقتی شما این هنر را- هنر صوت و لحن و آهنگ و شعر را که کار شما مجموعه‌ای از چندین هنر است- در خدمت این معانی قرار دهید که یا اثبات حقانیت اهل بیت را می‌کند، یا فضائل و مناقب اهل بیت را می‌گوید که دل شنونده را روشن می‌کند، یا معارف اهل بیت را تفهیم می‌کند و راه زندگی را برای مخاطب شما روشن می‌کند، آن‌وقت این بالاترین ارزش را پیدا می‌کند؛ آن وقت یک برنامه‌ی مداحی شما به قدر چند ساعت سخنرانی و درس استدلالی ارزش پیدا می‌کند.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان / ۱۳۸۹/۰۲/۱۳

یک قسم منبر هم مربوط به مدایح و مراثی اهل بیت (علیهم‌السلام) است. البته ما در باب مرثیه‌خوانی حرف‌های زیادی داریم. بارها هم ما توی همین جلسه به شما مداح‌های عزیز عرض کردیم، جاهای دیگر هم گفتیم که در مرثیه‌خوانی بایستی به صدق واقعه پایبند بود. درست است که شما می‌خواهید مستمع خودتان را بگریانید، اما این گریاندن را به وسیله‌ی هنرنمایی در کیفیت بیان واقعه تأمین کنید، نه در ذکر واقع‌های که اصل ندارد. ما در گذشته‌ها سراغ داشتیم- ان شا الله حالا آن‌جور نیست- که بعضی‌ها فی المجلس یک چیزی را جعل می‌کردند؛ نکته‌ای همان‌جا به ذهنش می‌آمد، می‌دید خوب است، موقعیت خوب است، همان‌جا می‌گفت و از مردم اشک می‌گرفت؛ این درست نیست. اشک گرفتن از مردم که هدف نیست؛ هدف، آمیختن این دل اشک‌آلود- که اشک را به چشم می‌رساند و چشم را اشک‌بار می‌کند- به معارف زلال است؛ البته با هنرنمایی.

ما در مشهد یک منبری معروفی داشتیم- خدا او را رحمت کند- مال پنجاه سال قبل است؛ مرحوم رکن الواعظین. او منبر می‌رفت و مردم پای منبر روضه‌خوانی او مثل ابر بهار گریه می‌کردند؛ در حالی که خودش هم بارها می‌گفت من اسم نیزه و خنجر نمی‌آورم. واقعا هم نمی‌آورد؛ بنده دهها منبر از او دیده بودم. حادثه را آن‌چنان هنرمندانه تصویر می‌کرد که مجلس را منقلب می‌ساخت؛ بدون اینکه بگوید «کشتند»، بدون اینکه بگوید «تیر زدند»، بدون اینکه بگوید «شمشیر چنین زدند» یا «خنجر چنین زدند»؛ این‌ها را نمی‌گفت. می‌توان با شیوه‌های هنرمندانه، روضه‌خوانی خوب کرد و گریاند.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان / ۱۳۸۹/۰۲/۱۳

کار مداحی کار بزرگی است، کار مهمی است، حرفه‌ی بسیار اثرگذاری است؛ می‌تواند مصداق درشت و برجسته‌ای باشد از مجاهدت فی سبیل الله. اینکه می‌گوئید ما حاضریم در میدان حضور داشته باشیم، این برای هرکسی یک‌جور حضور است؛ یک روز انسان توی میدان جنگ ظاهری است، یک‌وقت انسان در میدان پیکار با دشمنانی است که در جنگ‌های فرهنگی و جنگ‌های نرم وارد مبارزه شده‌اند؛ این یک‌جور دیگر پیکار است؛ اقتضای خودش را دارد. در کار شما مداحان، در میدان بودن و مجاهدت کردن، یعنی ارائه‌ی سخن اثرگذار و بیان هدایت‌گر برای دل‌ها؛ البته با شیوه‌های هنرمندانه. حالا شیوه‌ی هنرمندانه هم که عرض می‌کنیم، خوب، صدای خوش که الحمد لله همه‌تان دارید؛ آهنگ‌های متعارفی هم هست. البته بعضی از آهنگ‌هایی هم که انسان گوشه و کنار می‌شنود یا به گوش انسان می‌رسد، آهنگ‌های مناسبی نیست؛ حالا گیرم که چهار نفر را هم جذب کند. نه، آهنگ باید سنگین، متین و متناسب با محتوای باشد که شما دارید عرضه می‌کنید؛ خدای نکرده به سمت آهنگ‌های حرام و آهنگ‌هایی که گناه است، سوق پیدا نکند. این هم خیلی نکته‌ی اساسی و مهمی است. هر شعری، هر تصنیفی، هر ترانه و آهنگی که خوانده شد، قابل تقلید نیست. چیزهایی هست که خودش فی نفسه حرام است؛ اگر چنانچه وارد عرصه‌ی مداحی و بیان حقیقت و بیان خدا و پیغمبر شد، آن وقت حرمتش دو برابر خواهد شد. بنابراین آهنگ هنرمندانه و خوب و متناسب و شعر خوب و صدای خوش و شاید از همه بالاتر دل پاک و مطهر و بااخلاص مداح محترم، لازم و مهم است.

بیانات در دیدار مسئولان موسسه روایت سیره شهدا / ۱۳۸۹/۰۴/۱۳

ما می‌خواهیم کمبودهای هنرمندی خودمان را در تبیین حوادث عاشورا، با اضافه کردن افزودنی‌های غیرلازم پر کنیم؛ در حالی که نه، اگر ما بلد باشیم و ما هنرمند باشیم، هیچ افزودنی‌ای لازم نیست.

ما در مشهد یک واعظی داشتیم، مرحوم حاجی رکن؛ به او می‌گفتیم آقای رکن و حدود شاید چهل سال، چهل و پنج سال قبل از این - یا بیشتر - ایشان از دنیا رفته. منبری پیرمرد محاسن سفیدی بود، واعظ خوبی بود و منبر بسیار شیرین و جذابی هم داشت. میرفت منبر و روضه می‌خواند؛ این روضه مجلس را منقلب می‌کرد؛ زیر و رو می‌کرد. در حالی که مطلقاً - تعبیر خودش این بود و بارها در منبر می‌گفت که خاک بر دهانم اگر اسمی از نیزه و شمشیر و خنجر بیاورم - از این چیزهایی که متعارف است که گفته بشود، هیچ نمی‌گفت؛ اصلاً و ابداً. حادثه را تصویر می‌کرد؛ تصویر هنرمندانه. یک هنرمند غریزی و بالذات بود. واقعا یک هنرمند بود. اگر این‌جور هنرمندها شناخته بشوند و تربیت بشوند، خیلی باارزش‌ترند. این‌جوری است قضیه؛ ما اگر بتوانیم ابعاض و ابعاد حادثه را با نگاه هنرمندانه و با زبان هنرمندانه، ببینیم

و تبیین و تصویر بکنیم، به افزودنی هیچ احتیاج ندارد؛ این افزودنی‌های مضر و رنگ‌آمیزی‌های غیرلازم هیچ لزومی ندارد.

بیانات در دیدار جمعی از شاعران و ذاکرین اهل بیت (ع) / ۱۳۹۰/۰۲/۰۳

مقوله‌ی دیگر، مربوط به حرفه‌ی زیبای ظریف موثر مداحی است؛ که حالا از جمع حاضر اگر همه هم نباشند، لابد جمع کثیری از جمع حاضر را مداحان محترم تشکیل می‌دهند. من در طول سال‌های متمادی، در همین مناسبت و در مناسبت‌های دیگر، در این باره خیلی صحبت کردم؛ ولی باز هم تأکید می‌کنم. شعری که شما با صدای خوش و با آهنگ زیبا می‌خوانید، تأثیر آن در بسیاری از موارد از یک گفتار علمی منطقی فلسفی یا غیر فلسفی بیشتر است؛ اگر آنچه که خوانده می‌شود، بدرستی انتخاب شده باشد و جهات صوری و معنوی در آن لحاظ شده باشد. جهات صوری، زیبایی شعر است؛ شعر را بایستی درست و خوب انتخاب کرد. شعر یکی از نمادهای برجسته‌ی هنر است. هر بافته‌ی نظم، شعر نیست؛ شعر خصوصیات خودش را دارد؛ باید شعر انتخاب کرد. خوشبختانه شعرای خوبی هم داریم؛ شعرانی که درباره‌ی اهل بیت (علیهم‌السلام) با زبان‌های مختلف می‌سرایند و زیبا و شیوا و خوب می‌سرایند؛ و وقتی شما مشترک‌اش باشید، این تقاضا، عرضه را هم به دنبال خودش می‌آورد. پس شعر خوب، آهنگ خوب و صوت خوب مهم است.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان سراسر کشور / ۱۳۹۱/۰۲/۲۳

کار مداح، استفاده‌ی از هنر برای بیان حقیقت است. خود این ایستادن، با صدای خوش و با آهنگ زیبا شعری را خواندن - هم شعر هنر است، هم آهنگ هنر است، هم صدا هنر است - با چندین هنر، انسان یک حقیقتی را بیان کند، میتواند تأثیر مضاعفی در ذهن مستمع و حاضر در مجلس و مخاطب شما بگذارد؛ این خیلی نعمت بزرگی است، خیلی فرصت بزرگی است. جمعیت مداحها هم بحمدالله روزبه‌روز توسعه پیدا کرده، مردم هم قبول دارند، اشتیاق دارند، استقبال می‌کنند - این هم هست دیگر - پس همه چیز فراهم است. اگر وقت این جلسه به چیز دیگری گذشت، اگر این چند هنر - هنر شعر، هنر صدا، هنر آهنگ - در چیزی مصرف شد که هیچ فایده‌ای برای مستمع شما نداشت، این میشود خسران. لذا کار مداحی، کار سختی است. اینجور نیست که بگوئیم حالا که صدامان خوب است، چند تا شعر هم حفظ کنیم - حالا که الحمدالله آقایان مداحها از روی کاغذ می‌خوانند! قدیمها عیب بود که مداح از حبیبش کاغذ در بیاورد، از روی کاغذ بخواند؛ قصائد طولانی پنجاه شصت بیتی را از بر می‌خواندند؛ البته حالا لازم نیست، از روی کاغذ خواندن ایرادی هم ندارد - یک شعری از یک گوینده‌ای بگیریم، با صدای خوش بخوانیم؛ قضیه این نیست. باید نگاه کنید، ببینید، بسنجید. این یک مطلب که مربوط به مداحان عزیز ماست.

شما میدانید که ما به شما مداحها اخلاص داریم، شماها را دوست می‌داریم، کارتان را بارزش میدانیم؛ منتها این شرط بزرگ را من همیشه با مداحها داشته‌ام؛ شما هم اغلیتان جوانید، جای فرزندان ما هستید؛ نصیحت پدران است، ان‌شاءالله دنبال کنید؛ شعر خوب، شعر پرمغز و البته شعر زیبا. خود هنر شعر اثر هم می‌گذارد. وقتی شعر خوب بود، وقتی استخوان‌بندی شعر، الفاظ شعر، خوب بود - شعر خوب، با مضمون خوب - تأثیرش بیشتر هم هست؛ بعلاوه که سطح ذهن مردم و فکر مردم را هم بالا می‌آورد.

به جامعه نگاه کنید، ببینید جامعه به چه چیزی احتیاج دارد؟ اینها چیزهایی نیست که امروز برای امثال شما جوانها - که الحمدالله باسوادید، بافهمید، با بصیرتید - مخفی باشد. امروز مردم ما بحمدالله سطح فکرشان بالاست، ملت ما بلوغ فکری دارد؛ شما جامعه‌ی مداح هم همین جور. شما میدانید مردم به چه چیزی احتیاج دارند. امروز مردم به دین، به اخلاق، به ایمان راسخ، به بصیرت، به شناخت دنیا، به شناخت آخرت احتیاج دارند؛ همه‌مان احتیاج داریم. اینکه می‌گوئید فاطمه‌ی زهرا (سلام الله علیها) در محشر وارد میشود، فضای محشر تحت تأثیر عظمت دختر پیغمبر قرار می‌گیرد، باید محشر را بشناسیم، قیامت را بشناسیم، هیبت جلال الهی را در محشر بدانیم؛ اینها معرفت می‌خواهد، اینها آگاهی می‌خواهد؛ قرآن هم پر است از بیاناتی که این معانی را به ما نشان میدهد، روایات هم همین جور. اینها را با زبان شعر، با همان هنری که در شما هست، بیان کنید.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان / ۱۳۹۲/۰۲/۱۱

شان مداح این است؛ یعنی برانگیختن عواطف، و به کمک اندیشه و خرد بردن این عواطف. شان مداح و ستایشگر - این حرفه‌ای که امروز در کشور ما بحمدالله بوفور وجود دارد - این است که بتواند با بیان هنری، با شیوه‌ی هنری، با اجرای هنری، معرفت را در بین مردم گسترش دهد. این شد محور اصلی. شعری که انتخاب می‌کنید، لحنی که انتخاب می‌کنید، شیوه‌ای که در آن با مردم حرف می‌زنید، در این جهت قرار بگیرید؛ در جهت افزایش معرفت و عمق بخشیدن به هدایت مردم و دانائی‌های آنها از دین و از راه زندگی؛ این کاری است که جامعه‌ی مداح به بهترین وجهی میتواند انجام دهد.

بارها عرض کرده‌ایم و این یک حقیقتی است که وقتی شما یک قصیده را یا یک غزل را که حامل معارف است، در یک مجلسی می‌خوانید، گاهی از ساعتها سخن گفتن فصیح و بلیغ یک گوینده تأثیرش بیشتر و عمیق‌تر میشود؛ این یک فرصت است؛ از این فرصت باید استفاده کرد؛ این فرصت را نباید ضایع کرد. شعری که محتوا نداشته باشد، این فرصت را ضایع میکند؛ یا اگر چنانچه در آن یک نکته‌ی ضعیف و احیاناً غلط وجود داشته باشد، این فرصت را ضایع میکند؛ یا اگر چنانچه کیفیت اجرا جوری باشد که مرزهای شرعی را مخدوش کند، این فرصت ضایع شده است؛ یا اگر جوری باشد که نیازهای نقد را که امروز مردم به دانستن آنها احتیاج دارند، ندیده بگیرد، این فرصت ضایع شده است. فرض کنیم در دوران جنگ تحمیلی که کشور نیاز داشت به یک حماسه‌ی پرشور عملی و جهاد در میدان، جوانها هم آماده بودند، پدر و مادرها هم آماده بودند، یک نفری برود در مجالس و محافل خود، شعر هم بخواند، خوب هم اجرا کند، منتها اشاره‌ای به این نیاز وقت نکند؛ این ضایع کردن فرصت است. آن روز مداحها نقش‌های خیلی خوبی آفریدند. در این جبهه کارهایی که مداحهای ما کردند، اثری که آنها در اعماق جان رزمندگان ما گذاشتند، کم‌نظیر است. من بعضی را اطلاع دارم؛ مداحهای ترک‌زبان یک جور، مداحهای فارس‌زبان یک جور، همین آقایان مداحهای زنجان که امروز یکی از آنها اینجا خواندند، و جاهای دیگر و جاهای دیگر و از همه جا، و همچنین شعرانی که این مداحها را پشتیبانی میکردند، آن روز همه به وظیفه‌شان عمل کردند. امروز هم من نگاه میکنم، می‌بینم در میان این شعرهایی که خوانده شد، به نیازهای نقد توجه شده بود؛ نمونه‌ی کاملش همین شعر آقای سازگار است، که هر سال همین جور است. ایشان در این شعرها و سرودها یک پیوند لطیف درست هنری‌ای بین عرش و فرش می‌زند؛ از حریم ملکوت همین طور آرام و با شیوه‌ی هنری حرکت میکند، می‌آید در نیاز امروز، آنجا به این نیاز میرسد. ببینید، این ترکیب هنرمندانه است؛ شعر هم خوب است.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان / ۱۳۹۲/۰۲/۱۱

مداحی، معرفت‌افزایی است. مداحی، پراکندن معرفت و حکمت و امید و عقیده‌ی راسخ است. مداحی، جوشاندن چشمه‌های عواطف در دلها است؛ با استفاده از هنر شعر، هنر آواز، هنر اجرا.

البته یک اصل مسلمی وجود دارد عزیزان من! مردم از صدای شما خوششان می‌آید، از شعر شما لذت می‌برند، از اجرای شما - چه در مدحتان، چه در مصیبتان - دلپایشان تکان می‌خورد و اشک میریزند؛ اما به خود شما هم نگاه میکنند. اگر شما از لحاظ اخلاق، از لحاظ تدبیر، از لحاظ عفت، نمود تحسین‌آوری داشتید، همه‌ی آنچه را که عرض کردیم، به صورت مضاعف در مردم اثر خواهد کرد. اما اگر خدای نکرده بعکس شد؛ مردم نشانه‌ی تزلزل اخلاقی، نشانه‌ی عقب‌ماندگی از لحاظ اخلاق و رفتار و خدای نکرده عفت و این چیزها مشاهده کنند، اثر این هنرها و زیبایی‌هایی که در کار شما هست، از بین خواهد رفت؛ این را مراقب باشید. همه‌مان باید مراقب باشیم؛ ما عمامه‌ای‌ها بیشتر از دیگران، گویندگان مذهبی بیشتر از دیگران، نامداران عرصه‌ی دین و تقوا بیشتر از دیگران. همه باید مراقب باشیم؛ شما هم همین طور.

بیانات در دیدار اعضای ستاد مرکزی هیئت رزمندگان اسلام / ۱۳۹۲/۰۸/۲۰

از قدیم دیده بودیم ما - مخصوص حالاً نیست؛ از بچگی میرفتیم روضه و پای منبر - گاهی روضه‌خوان‌ها روضه‌هایی میخواندند که معلوم بود غلط است، معلوم بود خلاف است، اما میخواندند؛ برای اینکه حالاً چهارنفر مستمع دلشان بسوزد و گریه کنند. مگر به هر قیمتی باید این کار را کرد؟ حادثه را بیان کنید؛ با هنرمندی بیان کنند تا مردم دلشان شیفته بشود و منقلب بشود، نه اینکه خلاف بگویند. حالاها هم میشنوم، منبری یا مداح سر منبر خطاب به امیرالمومنین میکند و میگوید آقا هرچه داری از امام حسین داری! شما فکرش را بکنید! این چه حرفی است و این چه مهمل‌گویی‌ای است که کسی این‌جور درباره‌ی امیرالمومنین حرف بزند؟ امام حسین هرچه دارد از امیرالمومنین دارد، امام حسین هرچه دارد از پیغمبر دارد؛ چرا نمیفهمند این معانی و این مسائل را؟ آن وقت ادعا هم دارند، هرچه هم به دهندشان بیاید میگویند؛ یعنی اینها را خیلی باید به نظر من بزرگ بشمریم.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان اهل بیت علیهم‌السلام / ۱۳۹۳/۰۱/۳۱

سنت مداحی شیوه‌ی مداحی و ستایشگری خاندان پیغمبر - که افتخار بزرگی است - در بین جامعه‌ی ما خوشبختانه رواج پیدا کرده است، ریشه‌دار شده است، قبلاً بود، اما محدود بود؛ امروز این سفره، گسترده شده است؛ این میدان، باز شده است. افراد زیادی - هزاران نفر - امروز در سرتاسر کشور با استفاده از ذوق و هنر و انواع و اقسام شیوه‌های بیانی، در این عرصه مشغول فعالیتند؛ خوب، این میشود یک فرصت. هر فرصتی همراه است با یک مسئولیت؛ وقتی شما نتوانید با کسانی مخاطبه بکنید، مسئولیتتان در یک حد است؛ وقتی توانستید مخاطبه بکنید، طبعاً فراتر از حد شخصی و به اندازه‌ی حوزه‌ی توان مخاطب، مسئولیت گسترش پیدا میکند. شما که میتوانید با مردم حرف بزنید، با هنر شعر و صدا و آهنگ میتوانید با مردم مخاطبه کنید، این مسئولیت‌آور است. همه‌ی این فرصتها و امکانات، همراه خود دارای یک مسئولیتی هستند؛ این مسئولیت را باید خوب بتوانید ادا کنید. اگر جامعه‌ی مداح کشور آنچنان‌که شایسته‌ی این رتبت و این مقام است بتواند مسئولیت خود را ادا کند، تحولی در سطح کشور اتفاق می‌افتد.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان اهل بیت علیهم‌السلام / ۱۳۹۳/۰۱/۳۱

در مقابل این تلاشی که دشمن میکند، ما امکانات منحصره‌فردی داریم. بله، از راه اینترنت هم میشود جواب آنها را داد، از راه‌های مشابه آنها هم میشود مقابله کرد - البته حجم کار آنها بمراتب بیشتر است - اما ما وسیله‌هایی داریم که این وسیله‌ها منحصره‌فرد است؛ یکی از آنها همین شما هستید، یکی از آنها همین جامعه‌ی مداحند. این مخاطبه‌ی چهره‌به‌چهره و روبه‌رو و استفاده‌ی از ابزار هنر برای انتقال مفاهیم به مخاطبین در شکل انبوه آن - یعنی بحث دو نفر و سه نفر و ده نفر مداح نیست؛ هزاران نفر در سطح کشور این کار را میکنند - یکی از وسایل منحصره‌فردی است که ما داریم، آنها ندارند.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان اهل بیت علیهم‌السلام / ۱۳۹۳/۰۱/۳۱

در محیط‌های مراسم مذهبی، مراقب باشید هیچ کاری که از حدود ضوابط شرع ممکن است بیرون برود، رخ ندهد؛ این را مراقبت کنید. محیط مداحی و خوانندگی دینی، یک محیط پاک و مطهری است؛ نگذاریم آلودگی‌هایی که متأسفانه در دنیای هنر در بین مردمان بی‌فید و بی‌مبالات رواج پیدا کرده است، به محیط هنر اسلامی و مذهبی در محیط‌های مذهبی رسوخ کند و نفوذ کند؛ این را مراقب باشید. محیط، محیط پاکیزه، طیب، طاهر، [همراه با] عفت؛ این‌جور محیطی باید باشد محیطی که ما در آنجا معارف اسلامی را می‌خواهیم با زبان شعر بیان کنیم.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان اهل بیت علیهم‌السلام / ۱۳۹۵/۰۱/۱۱

این که بنده گاهی اوقات اعتراض میکنم به بعضی از مداحی‌ها که مثلاً فرض کنید در عزاداری دهی محرم وقتی انسان نگاه میکند - که گاهی می‌آورند عکسهایش را؛ حالا هم که دیگر این وسایل زیاد شده؛ البته بنده ندارم اما گاهی می‌آورند به من نشان میدهند این عکسها و مانند اینها را - میبیند مثلاً در یک جلسه همه دارند همین‌طور می‌برند هوا و می‌آیند پایین؛ خوب، این چه فایده‌ای دارد؟ این چه تاثیری دارد؟ کجای این عزاداری است؟ اینکه من اعتراض میکنم، از هیجان جوانها بنده ناراحت نیستم؛ خوب جوان اهل هیجان است، جوان منبع انرژی است و دائماً دلش میخواهد انرژی خودش را تخلیه کند؛ من از این باب [میگویم] که این وظیفه‌های بزرگ زمین نماند. وقتی که در یک جماعتی ده هزار جوان یا پنج هزار جوان جمع شدند و دلشان را دادند به شما، شما میتوانید با یک اجرای عالی، هنرمندانه و پرمغز، اینها را تبدیل کنید به انسانهای کارآمدی که با عزم جزم بروند دنبال کار، میتوانید هم تبدیل کنید به آدمهای بی‌خیال، بی‌فکر، ناامید و از لحاظ معنوی تهیدست؛ این کار را هم میشود کرد. شما از این فرصت استفاده کنید و آن شق اول را انتخاب کنید. حرف من این است.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان اهل بیت علیهم‌السلام / ۱۳۹۵/۰۱/۱۱

این که بنده گاهی اوقات اعتراض میکنم به بعضی از مداحی‌ها که مثلاً فرض کنید در عزاداری دهی محرم وقتی انسان نگاه میکند - که گاهی می‌آورند عکسهایش را؛ حالا هم که دیگر این وسایل زیاد شده؛ البته بنده ندارم اما گاهی می‌آورند به من نشان میدهند این عکسها و مانند اینها را - میبیند مثلاً در یک جلسه همه دارند همین‌طور می‌برند هوا و می‌آیند پایین؛ خوب، این چه فایده‌ای دارد؟ این چه تاثیری دارد؟ کجای این عزاداری است؟ اینکه من اعتراض میکنم، از هیجان جوانها بنده ناراحت نیستم؛ خوب جوان اهل هیجان است، جوان منبع انرژی است و دائماً دلش میخواهد انرژی خودش را تخلیه کند؛ من از این باب [میگویم] که این وظیفه‌های بزرگ زمین نماند. وقتی که در یک جماعتی ده هزار جوان یا پنج هزار جوان جمع شدند و دلشان را دادند به شما، شما میتوانید با یک اجرای عالی، هنرمندانه و پرمغز، اینها را تبدیل کنید به انسانهای کارآمدی که با عزم جزم بروند دنبال کار، میتوانید هم تبدیل کنید به آدمهای بی‌خیال، بی‌فکر، ناامید و از لحاظ معنوی تهیدست؛ این کار را هم میشود کرد. شما از این فرصت استفاده کنید و آن شق اول را انتخاب کنید. حرف من این است.

بیانات در دیدار جمعی از مداحان اهل بیت علیهم‌السلام / ۱۳۹۵/۱۲/۲۹

مداحان اهل بیت (علیهم‌السلام) امروز بحمدالله زیادند - هم در تهران، هم در شهرها، ملاحظه کردید امروز از شهرهای مختلف آمدند برنامه اجرا کردند و چقدر هم زیبا، چقدر هم خوب - این یک پدیده است؛ یک پدیده‌ی کم‌نظیری است. البته در زمانهای قدیم داشتیم، دوره‌ی جوانی ما هم بود؛ [اما] اولاً خیلی محدود بود، ثانیاً از لحاظ تنوع رفتارها و خواندن‌ها و محتواها و قالبها اصلاً قابل مقایسه‌ی با امروز نبود؛ امروز این پدیده رشد پیدا کرده و به‌صورت عجیبی در سرتاسر کشور گسترده است. خوب، این پدیده، یک پدیده‌ی انسانی است؛ علاوه بر آن، یک پدیده‌ی ایمانی است؛ علاوه بر آن، یک پدیده‌ی هنری است؛ این را چه‌کار باید کرد؟ چه‌جوری بایستی به نفع اسلام و مسلمین - که موجب رضای خدا است - از این استفاده کرد؟ من خواهش میکنم که به این فکر کنید. هدف همه‌ی حرکات و کارهای ما بایستی خدا باشد؛ ما نام کسانی را می‌آوریم که در هیچ حالی از حالات، از یاد خدا و از احساس وظیفه و حرکت برای خدا غافل نبودند؛ باید کارمان برای خدا باشد؛ آن، به دردمان خواهد خورد. این متاع دنیا، این تحسین و تمجید دنیا، این استفاده‌ی که انسان در این برهه‌ی از زندگی خود میبرد و از این‌طور چیزها، که ارزشی ندارد؛ باید خدای متعال را راضی کرد، رضای الهی است که برای انسان ارزش دارد.

حالا چه‌کار کنیم که این منطبق با رضای الهی بشود؟ دو چیز داریم؛ یکی قالب؛ یکی محتوا. قالب خیلی خوب است، مداحی یک شیوه‌ی کار هنری مخصوص خود است؛ سعی کنید این شیوه‌ی کار را با شیوه‌های خواندن هنری دیگر مخلوط نکنید. این‌جور نباشد که ما شعری در مصیبت یا در مدح بخوانیم، اما قالب این شعر فرض کنید که، قالب یک ترانه‌ای باشد که فلان آدم دور از دین و دور از معنویت و دور از این حرفهایی که شما میزنید دارد زندگی میکند و غرق در مادیات و فساد است [خوانده]؛ این را مراقبت کنید، این چیز مهمی است. آنچه خدای متعال به شما داده - یعنی صوت خوش، حنجره‌ی گرم، ذهن مناسب، انگیزه - یک نعمت است؛ این نعمت را باید شکرگزاری کرد.

بخش محتوا هم همین‌جور است. در بخش محتوا، اولاً مسئله، مسئله‌ی منقبت اهل‌بیت (علیهم‌السلام) و دلها را نزدیک کردن به محبت و معرفت ایشان است. ما انصافاً از لحاظ معرفت اهل‌بیت خیلی عقبیم؛ هرچه بتوانیم بیشتر معرفت پیدا کنیم، این برای هر انسانی فضیلت است؛ پس بنابراین، این را وجهی همت قرار بدهید و مردم را با معرفت کنید؛ یکی از کارهای محتوا این است. یکی از کارهای محتوا این است که مردم را با وظایف دینی‌شان آشنا کند. امروز شعرهایی که بعضی از این برادرها خواندند، همین‌جور بود. نگاه به دنیا روز، نگاه به وظایف، نگاه به جبهه‌بندی‌هایی که وجود دارد، این [کار] از عهده شما برمی‌آید. شما می‌توانید گفت‌وگو را از انتظار دارم از جامعه‌ی مداح -که امروز بحمدالله، هم زیادند، هم باکیفیتند، هم ارزشمندانند- این است که بتوانید گفت‌وگو را از جامعه به وجود بیاورید، فکر به وجود بیاورید. گفت‌وگو یعنی آن فکری، آن اندیشه‌ی عملی‌ای که رواج پیدا میکند در بین مردم و میشود سکه‌ی رایج؛ این گفت‌وگو است. در هر برهه‌ای از زمان لازم است که یک سکه‌ی رایجی دست همه‌ی مردم باشد؛ این کار را شما می‌توانید بکنید.

یک روز، روز دوران دفاع مقدس بود، لازم بود مردم آماده بشوند برای دفاع یا برای پشتیبانی؛ شعرای ما و مداحهای ما در آنوقت نقش‌های خوب ایفا کردند. البته بعضی هم دامنشان را برچیدند و یک کناری نشستند؛ از این قبیل هم داشتیم، اما یک عده‌ای وارد میدان شدند و تاثیر گذاشتند. اینکه شما امروز از فکه و شلمچه می‌گویید، فکه و شلمچه مال سی سال قبل است اما فکه و شلمچه از یاد نخواهد رفت و در تاریخ این کشور خواهد ماند؛ چرا؟ چون نقش ایفا کرده، چون اگر امروز شما استقلال دارید، اگر آزادی دارید، اگر عزت دارید، اگر هویت دارید، اگر دشمن بر شما مسلط نشده است، اگر ناموستان محفوظ است، این به خاطر همان فکه و شلمچه است. شعرا و مداحها در این زمینه نقش ایفا کردند. گفت‌وگو آن روز، گفت‌وگو حضور در آن دفاع بود. هر برهه‌ای از زمان یک نیاز فکری‌ای وجود دارد؛ این غیر از سیاست‌بازی و غیر از سیاسی‌کاری است، این نگاه به نیاز کشور است، نگاه کنید ببینید نیاز کشورتان، نیاز ملتتان، نیاز این برهه‌ی از تاریختان چیست، آن را وجهی همت قرار بدهید.

خوشبختانه امروز شعرای مذهبی ما که در مرثیه و مدح حرف می‌زنند -همین اخیراً برای من کتابهایی را آوردند؛ در مورد توحید، در مورد عاشورا، در این زمینه‌ها کارهای خوب خیلی انجام گرفته- شعرای گشاده‌زبان و باذوق و مضمون‌یاب و مضمون‌ساز و خوش‌لفظ و خوش‌معنا هستند. بحمدالله مداحان خوش‌حجره و خوش‌صوت و گرم و گیرا هم هستند؛ این خیلی فرصت بزرگی در اختیار کشور ما و ملت ما است؛ از این باید استفاده کرد، نگذارید منحرف بشود. من سالهای گذشته راجع به مسائل مداحی و بعضی از آسیب‌ها اشاره‌هایی کرده‌ام، نمی‌خواهم بیش از آن بگویم، اما خود شما جامعه‌ی مداحان کشور، تک‌تک کسانی که بر منبر ستایشگری اهل‌بیت (علیهم‌السلام) قرار می‌گیرید و این افتخار را دارید، به فکر باشید؛ آسیب‌شناسی کنید و این را به صورت یک متاع کاملی در بیاورید، روزه‌روز هم ترقی و رشد پیدا خواهد کرد و خدا را از خودتان راضی خواهید کرد، اهل‌بیت را از خودتان راضی خواهید کرد.

نوکر امام حسین و اهل‌بیت (علیهم‌السلام) به معنی واقعی کلمه این است که انسان بتواند افکار اینها را، خط مشی اینها را، جهت‌گیری‌های اینها را در جامعه روزه‌روز گسترش بدهد؛ و این [کار] است که کشور ما را و جامعه‌ی ما را و نظام ما را و مردم ما را عزتمند و پابرجا خواهد کرد و مشکلات را برطرف میکند. اگر چنانچه ما یک ملت با هویت بانبات پابرجای مدیریت‌شده‌ی خوب و برخوردار از استقلال و آزادی داشته باشیم، اسلام، تجسم واقعی خودش را در ملت ما نشان خواهد داد و تبلیغ اسلام خواهد شد که از این تبلیغاتی که ما می‌کنیم، خیلی خیلی بهتر و بیشتر [است]. این، یکی از ارکانش کار شما است.

بیانات در دیدار مداحان اهل‌بیت علیهم‌السلام / ۱۳۹۶/۱۲/۱۷

من حالا اینجا در آخر عرایض به شما جامعه‌ی مداحان عرض بکنم، همان‌طور که گفتم، کار شما مهم است، شما یک رسانه‌ی بسیار مهمی هستید. وظیفه‌ی جامعه‌ی مداح، وظیفه‌ی سنگینی است. همه‌جا می‌روید، با همه‌ی مردم مواجهید، میدان و فرصت برای گفتن دارید و گوشه‌هایی برای شنیدن حرفهای شما آماده است؛ این وظیفه‌ی شما را سنگین میکند. آنچه اینجا من یادداشت کرده‌ام که به شما عرض بکنم [این است]:

...

ترویج اخلاق و رفتار اسلامی؛ اخلاق اسلامی و رفتار اسلامی را در بین کتابهای اخلاق و از علمای اخلاق بگیرید و به مردم منتقل کنید، با استفاده‌ی از هنر که کار شما هنر است -شعر و آواز، هنر است- اخلاق را ترویج کنید، رفتار صحیح اسلامی را ترویج کنید، برادری بین مردم را ترویج کنید، محبت و مهربانی را ترویج کنید، اتحاد ملی را ترویج کنید؛ انس با قرآن را، انس با نماز را، توجه به خدا را، پرهیز از گناه را به مخاطبین خودتان یادآوری کنید؛ این تذکرات خیلی ارزش دارد؛ هم برای مخاطبان ارزش دارد، هم برای خودتان؛ برای خودمان هم ارزش دارد. وقتی ما نصیحت می‌کنیم کسی را، درواقع خودمان را هم نصیحت کرده‌ایم؛ برای خودمان هم ارزش دارد.

بیانات در دیدار مداحان اهل‌بیت علیهم‌السلام / ۱۳۹۷/۱۲/۰۷

گاهی یک قصیده‌ی شما، یک غزلی که می‌خوانید، یک مثنوی شما، گاهی یک بیت شما به قدر یک منبر می‌تواند در مخاطب شما اثر بگذارد؛ این را از دست ندهید. شعر باید با مضمون و محتوای قرآنی و اسلامی و به تعبیر رایج امروز شماها، فاطمی و حسینی باشد. اهداف انقلاب را با دید روشن، با فکر باز، با اندیشه‌ی عمیق، در شعر بگنجانید و آن را با صدای خوش، با لحن خوش، با شیوه‌های هنری در جلسه‌ی القا کنید؛ این در حرکت عظیم ملت ایران بلکه در حرکت اسلامی و امت اسلامی تاثیر بسیار عمیقی خواهد داشت.

من گاهی اوقات می‌شنوم که در جلسه‌ی مداح صاحب هنر، نه شعر و نه مضمون در جهت معرفت‌افزایی نیست؛ این گناه است، این ظلم است. شما هنر دارید، توانایی دارید، امروز در جامعه‌ی اسلامی فرصت دارید؛ این فرصت همیشه نبود؛ این فرصت در هر ساعتی، در هر لحظه‌ای از لحظات عمر [تاریخی] که دست بدهد، مغتنم است، نباید از دست برود. امروز ما می‌توانیم اسلام را ترویج کنیم؛ یک روز فقط با کتاب بود، با منبر بود، با سخنرانی بود؛ امروز علاوه بر آنچه در گذشته بود، با مداحی است. سابق -زمان دوران طاغوت- این همه خواننده‌ی خوب، این همه سراینده‌ی خوب در خدمت اهل‌بیت نداشتیم؛ امروز بحمدالله عده زیاد است؛ کمیت، بسیار خوب، کیفیت هم بسیار خوب؛ این کیفیت را روزه‌روز افزایش بدهید.

بیانات در دیدار مداحان اهل‌بیت علیهم‌السلام / ۱۳۹۷/۱۲/۰۷

زبان مداحی و مدیحه‌سرایی با زبان گویندگی و منبر و سخنرانی متفاوت است؛ اینجا شعر هست، تخیل هست، هنرنمایی هست، فعالیت هنری هست، عیبی هم ندارد، اما جهت و محتوا باید همان جهت و محتوایی باشد که ما انتظار داریم تا در یک سخنرانی خوب، در یک کتاب خوب، در یک فیلم خوب، تجلی پیدا کند؛ جهت باید همین جهت باشد. دشمنان اسلام تازه به وجود نیامده‌اند؛ دشمنان حقیقت و دین خدا از آغاز پیدایش دین خدا صف‌آرایی داشته‌اند؛ امروز هم همان صف‌آرایی هست

بیانات در دیدار مداحان اهل‌بیت علیهم‌السلام / ۱۳۹۸/۱۱/۲۴

من این را به شما برادران عزیز که جامعه‌ی مداحی را تشکیل داده‌اید و نقش‌آفرینی می‌کنید عرض بکنم که این مسئولیت، مسئولیت مهمی است؛ اگر به مسئولیت هدایت به همین شکلی که عرض شد، عمل نکنیم، مسئولیت پیش خدای متعال؛ یعنی وقتی یک وظیفه‌ای متوجه ما شد، آن وظیفه را باید عمل کنیم؛ اگر عمل نکنیم خدای متعال به خشم می‌آید. ببینید یک نمونه در قرآن حضرت یونس، پیغمبر بزرگوار الهی [است که] از قوم خودش قهر کرد؛ از نظر ما کار بی‌منطقی هم نکرد، سالها دعوت کرده بود اینها را به هدایت و اینها روی کفر و ضلالت پافشاری کرده بودند؛ دیگر این آدم چه کار کند؟ قهر کرد و [از میان آنها] بیرون آمد، اما در منطق الهی نباید قهر میکرد؛ وذا النون از ذهب مغاضبا فظن ان لن نقدر علیه؛ خیال کرد ما بر او سخت نخواهیم گرفت؛ فنادی فی الظلمات ان لا اله الا انت؛ (۱) خدای متعال او را دچار آن حادثه‌ی عجیب کرد که اگر چنانچه این ذکر را نمی‌گفت، این توسل را نمی‌کرد، لیلیت فی بطنه؛ الی یوم یبعثون؛ (۲) تا قیامت آنجا بنا بود

بماند؛ ببینید! او چون پیغمبر است مجازاتش سنگین‌تر از دیگران است. اگر مسئولیتی داشتیم و عمل نکردیم، خدای متعال با ما برخورد میکند؛ فظن ان لن نقدر علیه، خیال میکند که ما بر او سخت نخواهیم گرفت؛ نه، سخت میگیریم؛ خداوند سخت میگیرد. اگر شاعرید، اگر مداحید، اگر گوینده‌اید، اگر واعظید، هر چه معرفت شما بالاتر و بیشتر است، هر چه رتبه‌ی معنوی شما بالاتر است، در بارگاه عدل الهی و در محضر حق، توقع از شما بیشتر و بالاتر است؛ این را همیشه باید به یاد داشته باشیم؛ از خدا هم باید کمک بخواهیم.

بیانات در دیدار مداحان اهل بیت علیهم السلام / ۱۳۹۸/۱۱/۲۶

جامعه‌ی مداح یک کار بزرگی بر عهده دارد و آن عبارت است از مدیریت شادی و عزای جامعه؛ شما در حقیقت شادی‌های معنوی و عزای‌های اساسی و قلبی و عمیق را مدیریت میکنید، جهت میدهید، هدایت میکنید. آن جوامعی که این وضعیت را ندارند، این مجالس را ندارند، این گریه‌ها را، این شادی‌ها را ندارند، این خلا را احساس میکنند و بنده اطلاع دارم یک جوری میخواهند این خلا را درست کنند، پر کنند و نمیشود؛ این کار شما است. سنت این کار هم مربوط به امروز و دیروز نیست؛ از زمان ائمه (علیهم السلام) است. اینکه شما می‌بینید دلیل را یا امثال این بزرگواران را این جور تشویق میکنند، تحریص میکنند، پای شعرشان می‌نشینند، آنها را وادار میکنند به ادامه‌ی این کار، این همین کاری است که امروز شما دارید میکنید.

بیانات در دیدار مداحان اهل بیت علیهم السلام / ۱۳۹۸/۱۱/۲۶

تاکید میکنم به برادران عزیز مداح -و اگر خواهانی در این صراط مشغول کار هستند- که این همیشه در نظر شریف و در ذهنتان باشد که شما فرهنگ‌سازید، باید فرهنگ‌سازی بکنید. باید کاری بکنید که یک فکر درست، یک کار لازم به صورت واضح در ذهن مردم، در دل مردم منعکس بشود و پایدار بماند؛ این کار، بزرگ‌ترین عبادت است، بزرگ‌ترین صدقه است و ان‌شاءالله خدای متعال شما را کمک خواهد کرد.

بیانات در ارتباط تصویری با مداحان / ۱۳۹۹/۱۱/۱۵

مداحی یک پدیده‌ی هنری ویژه و منحصربه‌فرد است که ما هیچ جا شبیه این نداریم. البته در کشورهای غربی و غیرغربی، کنسرت و جلسات مانند آن دارند اما با مداحی زمین تا آسمان فرق دارد. اداره کردن هیئت، اداره کردن مداحی، یک چیز فوق‌العاده است؛ خوشبختانه بهترین و بیشترین نمونه‌اش هم در کشور ما است؛ البته در بعضی از جاهای دیگر هم اندکی کمتر از اینجا وجود دارد لکن خوشبختانه نمونه‌ی عالی آن در کشور ما است. این جامعیت، این نفوذ رسانه‌ای، این رواج اجتماعی و مردمی که این هنر ویژه دارد، در هیچ جای دیگر به این شکل وجود ندارد. اولاً مداحی ترکیبی است از چند هنر: هنر شعر، هنر نغمه‌پردازی، هنر مدیریت جلسه و جلسه را اداره کردن، سخن را به اعماق جان مستمع با سلیقه‌ها و ابتکارهای شخصی رساندن، صدای خوش؛ این یک بخش از کار است که جنبه‌ی هنری مداحی است. جنبه‌ی دیگر، جنبه‌ی محتوایی است؛ ترکیبی است از اندیشه، عاطفه و احساسات، اطلاعات معارفی، اطلاعات تاریخی، آگاهی‌های اجتماعی و آشنایی با نیاز مخاطبان. شما ملاحظه کردید در همین چند مورد برجسته‌ی امروز که خوشبختانه مداحی‌های بسیار خوبی بود، نگاه به مسائل جهان، نگاه به مسائل کشور، آمیخته‌ی با مفاهیم دینی و اسلامی، برای مداح مثل آب روان، آن چنان آسان و در اختیار است که این، برجستگی این کار را در این زمینه هم نشان میدهد.

...

این وظیفه‌ی بزرگ و سنگینی را که عرض کردیم، جدی بگیرید؛ وظیفه‌ی فرهنگ‌سازی، وظیفه‌ی ترویج، وظیفه‌ی گستردن مبانی فکری و فرهنگی اسلام را جدی بگیرید؛ این بسیار مهم است؛ اساس کار شما این است؛ محور کار را این قرار بدهید. این توصیه‌ی اول که فکر و پند و معرفت و بصیرت را با همین ابزار هنری برجسته منتشر کنید، با مهارتهایی که هر کسی بالاخره ابتکاراتی دارد و مهارتهایی دارد که به کار میزند.

